

چيروك د گوڅارين زاروكان دا و پروسيسا پيگه هاندنا جفاكي

د. نسردين ئيبراهيم محممد عممر

زانكوييا زاخو / فاكولتيا زانستين مروڅايه تي / پشكا پهروهرده و دهر و ناسي

پيشه كي:

هه ر جفاكه كي كلتوري خوه يي تايبه ت هه يه كو جياوازه ژ كلتور و
فه رهه نكي جفاكين دي و به رهه مي رابردوويه كا دوور و دريژا ميژوويا وي
جفاكي يه؛ و كلتور يان فه رهه نكي لايه نه كي ژيانا مروڅي يه كو ژ به رهه باه كي
بو به رهه باه ك ديتر ب ريكا ده زگه و لايه نين جودا جودا ده يته څه گوهاستن ، و
نه څه ژي ب ريكا پروسيسه كا نالوزا جفاكي ب نافي پيگه هاندنا جفاكي (التنشئه
الاجتماعيه) يان سوسياليزاسيون. و ژ شان ده زگه ها ژي ده زگه هين راگه هاندني و
ژ وان ژي گوڅارين زاروكانه .

بها روويه كي دي يي جفاكي و تاكي يه و نه و پيشه رن ژ بو ره فتارين
تاكي و جفاكين مروڅي كو هه مديسان و هكي به شه كي ژ كلتور و فه رهه نكي تاكي
و جفاكي ده يته گوهرين و څه گوهاستن.

گوڅارين زاروكان ژي كه رهسته يه كه بو څه گوهاستنا به ايښ مروڅي
و ل دووماه يي ژي كلتوري جفاكي بو به رهه بايښ داها تي، چونكي نه څه ده زگه و
كه رهستي هه ستيار سه ره ده ربي دگل هه ستين زاروكي دكهن و كار دكهنه سه ر
ژيانا وي.

چه وانيا هزر كرن مروڅي سه باره ت تاكين ديتر و دنيا يا ده ورو به ري خوه
بو كاريگه ري يا رولي فاكته ري كلتوري دزقريت، چه وانيا هندي كا دي چه وا
مروڅد بيا څه كي تايبه تدا برياره كا گونجاي و ژهه ژي ده تن يان دي به رپرسياره تيا
كاره كي ره و شتي و ياسايي ب ستويي خوڅه گريت بو كاريگه ريا كلتوري ل سه ر
مروڅي څه دگه ريت. و ديته كا جيهانيگه رايانه يا هنده ك لايه نين و هكي بازرگاني،
پهروهرده يي، رامباري و جفاكي ژيانا مروڅي و تيگه هشتنا وي د شان بيا فاندنا
بو ديته كلتوريا مروڅي و چه وانيا هه لسوكه فترن و سه ره ده ريا وي يه د شان

رووگه ه

وهرزيه، پويته ي د ده ته شه كولين و
وهركيړانين مروڅايه تي و زانستي

ژماره 4 بهارا 2012

دهلیقاندا ول سهر بنه مایی پیگه هشتنا وی یه لهن سیبه را چه ترا کلتوریا وی یا تاییهت (۵۱: ص ۱۲۰۲).

ههروهسا گهلهک شه کولین ناماژهی ب کاریگه ریا رولی کلتور و فرههنگی جفاکی مرقی دهه لوئست و بارودوخین جفاکی دا ددهن، وهکی رولی سیکسی یی مرقی نانکو دیتنا رولی خوبی راسته قینه یی نیرینه یان میینه یی و پیکهینانا خیزانی و چهندهها رولین دیتر یین په یوهندار ب مروقیشه، و ههروهسا دروستبوونا سیسته می بهایی یین مرقی و ب شیوهیه کی گستی تر لسهر رهفتارین مرقی یین جوراوجور و جفاکی.

دهرووانناسی ب نافودهنگی روسی لیتف فیگوتیسکی د وی باوهری دایه کوئه و کلتوری مرقی تیدا په رهروهده دبیتن کاریگه ریه کا بهیز ههیه ل سهر گهشه کرنا مه عریفی یا مرقی، ب ریکا پشکداریکرنا زاروکی د چاره سه رکرنا ناریشین جودا جودا یین ژیانی د بارودوخ و بیاقین جفاکی یین جودا جودا دا و نه شه دبسته هؤکارهک بو بلند کرنا ناستی شیانین مه عریفی و شه ره زاین وی، و سه ره ده ریکرنا کا زانستیانه و عه قلیانه دگهل قان بارودوخان.

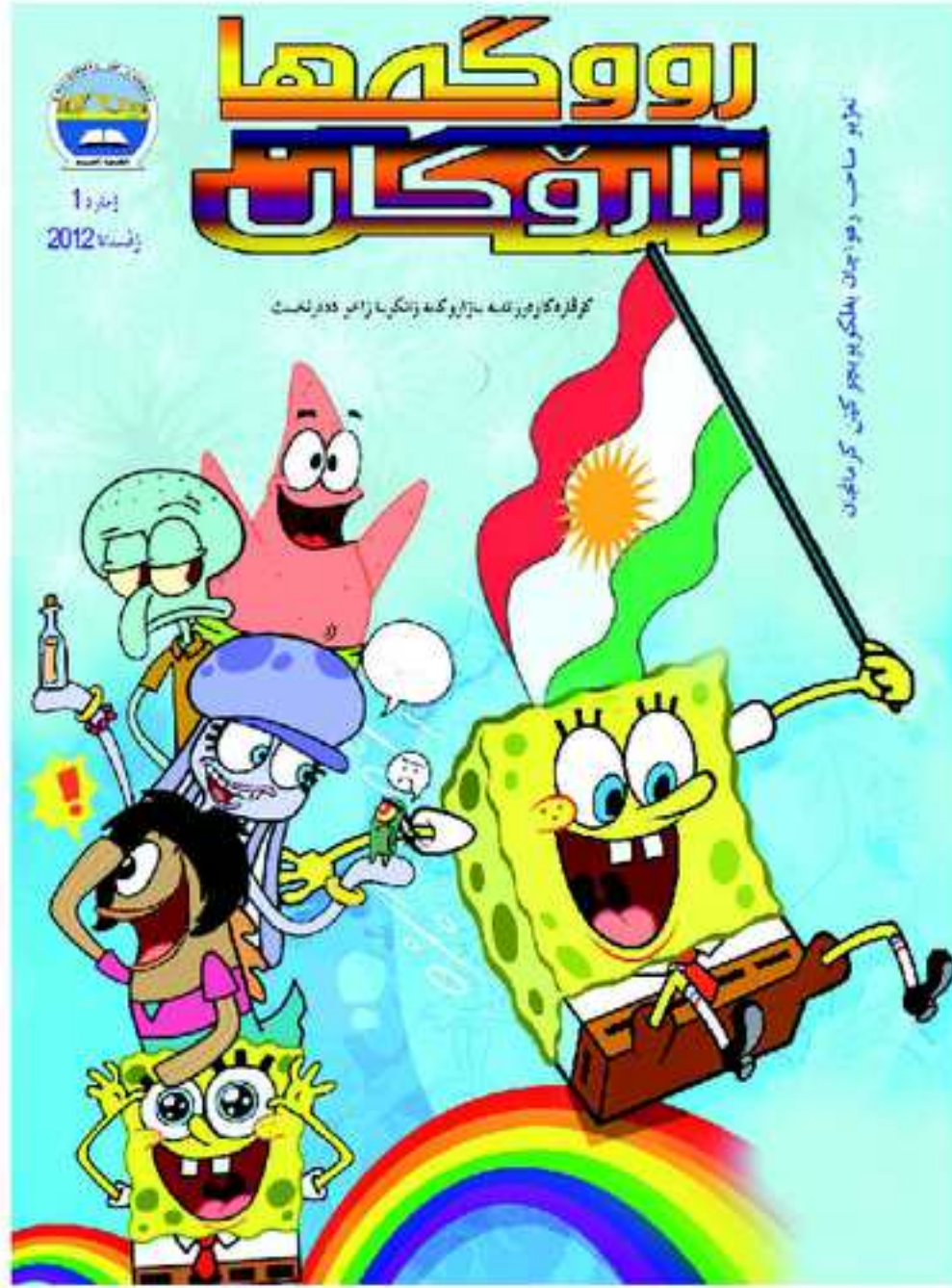
ل قیری ئه م ب فهر دزاین کو ئایدیوما کلتور بدهینه رههن کرن. بیگومان کلتور یا ب گهلهک شیوازان هاتیه پیناسه کرن کو دیتنا زاناین فهلسه فی، دهرووانناسی، زمانه وان، کومه لناسی و یین دیتر بوقی دیاردی و ئایدیومی د جیاوازن. ب باوهره هنده کان کلتور بریتیه ژوان زانیاری و بیروباوهر و هونه ر و یاساین رهوشتی و بها و سنج و تیتالین کوتاک تیدا و دناقوی جفاکی دا دژیتن و فیبر دبیتن. بقی چهندی بو مه خویا و رههن دبیتن کو کلتور و فرههنگ وهکی لایه نهک سه ره کی کو پیک دهیتن ژ کومه کا یاسا و بها و رهوش و تیتالین ژیان مرقی و بیر و باوهرین وی یین جودا جودا هه مدیسان په یوهسته و گریدایه ب لایه نی جفاکی یی ژیان مرقی شه. و نه شه په یوهندیه د ناقبه را کلتور و جفاکی دا خوه د پروسیسه کا نالوز دا دبینیت و نیشان ددهتن کوئه و ژی پروسا پیگه هاندنا جفاکی یه.

پروسیسه کا پیگه هاندنا جفاکی پروسیسه کا په روهرده و فیبرکرنی یه، یا کو پشت بهسته ب ههلسوکه فتین جفاکی شه و ب نارمانجا فیروونا هندهک شیان و شه ره زایی و رهفتار و ناراسته یین گونجای و ههژی ژ لایی تاکی شه (هه ر ژ ده می زارو کینی هه تا کو مرنی) داکو بشیت ژ هه می لایانقه دگهل جفاکی هه قسه نگیه کی دروست بکهت و بشیت رولی خوه یی جفاکی یی پیدقی ببینیت (۵: ص ۳۱۲، ۶۱: ص ۸۵۲، ۸: ص ۴۸)، و نه شه پروسیسه کا ههروهسا

روگه ه

وهرزیه، پویته ی د دهته فهکولین و وهرکیرانین مرقیابه تی و زانستی

ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

خوه گونجاندا زاروکی یه د گهل ژینگه ها جفاکی، و وهکی مه ئاماژه پیدای ئه و پروسا پهروه رده و فیترکرنی یه یا کو خیزان، قوتابخانه و دهزگه هین راگه هاندنی بین جورا و جورپی رادبن بو هندی داکو زاروک دگهل جفاکی ئیک بگریتن و رهتارین خوه ل دیف پیقه رین جفاکی نه انجام بدهتن و ریک بیخیتن. ئانکو ئه و رهتارین جفاک په سند دکه تن و پی رازی دبیتن نه انجام بدهتن و ئه وین دژی جفاکی، بهیلیتن و نه انجام نه دهتن. و فهلسه فه

و ئارمانجا سه ره کی یا پروسیسه کا پیگه هاندنا جفاکی پهروه رده کرنا تاکانه بو هندی کوبشین ب شیوه یه کی کارامه و کریاری د پیشکته فتنا جفاکی دا پشکدار و هاریکار بیت (۳ : ص ۶۲۱ - ۷۲۱)، ب گووتنه ک دی پیگه هاندنا جفاکی ئانکو ئه و کاریگه ریا ژ لایی جفاکی قه ل سه ر زاروکی دهیته نه انجامدان بو هندی داکو زاروکی ژ بوونه وه ره کی بایولوژی بکه ته بوونه وه ره کی جفاکی و وی بووی کلتور و فه ره هنگی کو تیدا دژیتن ناماده بکه تن (۲ : ص ۳۲۱).

ئیک ژ نه رکین سه ره کی بین پروسا پیگه هاندنا جفاکی زه مینه خوشکر نه بو دروستبوونا بیاقه کی بو پیکه پینان و دروستبوونا سیسته مه کی ریکخه ر د که سایه تی یا مروقی دا و ئه و ژی سیسته می بهایی بین مروقی یه کوب ئیک ژ پیدقیین سه ره کی یا که سایه تیا مروقی دهیته هژمارتن بو ناراسته و رینماییکرنا رهتار و کریارین مروقی د جفاکی دا، و ل ده می به ره نگار بوونا دگهل هه ر ره وشه کی کو دکه قیته دنا قدا بو وه رگرتنا بریاره کا دروست و ژه ه ژی و گونجای دگهل قی ره وشی .

و بهایی مروقی ئه و بریارن ئه وین ژ لایی تاکی قه دهینه دان ل دور په سندکرن یان په سندنه کرنا تشته کی یان بابه ته کی، و ئه ق بریاره ژی ل سه ر بنه مایی هه لسه نگاندن و پیقانا مروقییه بو قی تشتی یان بابه تی (۸ : ص

رووگه ه

وهرزیه، پویته ی د ده ته شه کولین و وهرکیرانین مروقییه تی و زانستی

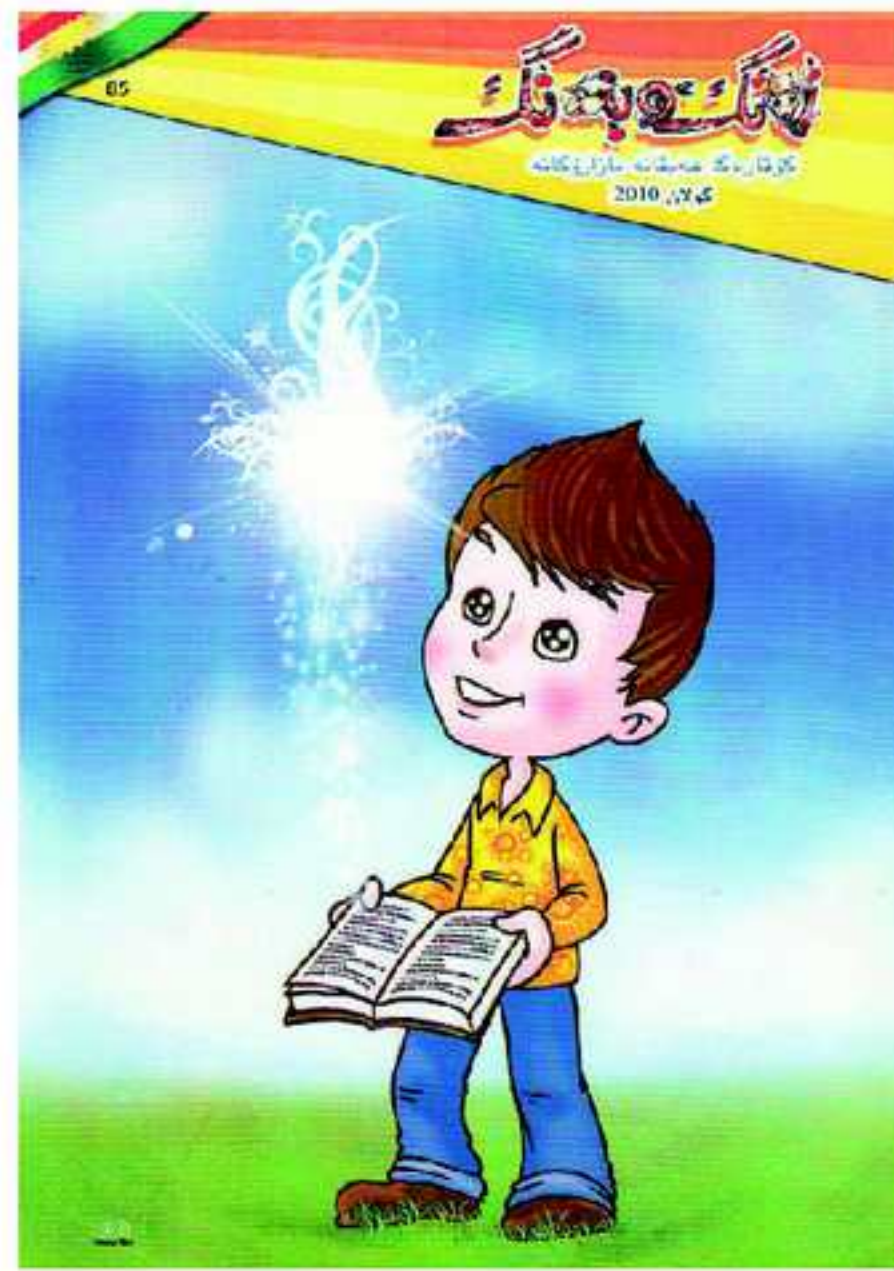
ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

٢٠٠٢). له وړا د بېنېن كو تاكه ك د بياځېن جودا جودا دا بريارېن وده سا دده تن كو دگهل بريارېن كه سه كې دى جياوازى يا هه ى و نهغه ژى نيشان و بهلگه يه بو هندى كو سيسته مې بهايى و ريزبه نديا بهايان ل نك هه ر تاكه كى جياوازى يا دگهل تاكه ك ديتره هه ى.

هه مې په ورودرده كار و سايكولوژيست د قى باوهرى دانه كو فيربوون و په ورودرده كرن روله كى گرنك و سه ركه كى د گه شه كرنا كه سايه تيا مروقى و كار و رهفتارېن وى دا دگيريت (٧١: ص ١٢٤)، و نهغه ژى تشتهك فهشارتى نينه ده مې نه م دېنېن مروقه هه ر ژ دهسپيكا هاتنا سه ر دونيايى و هه بوونى بايه خ و گرنگيا ب قى لايه نى دايه و يا ژ هه ميان گرنگتر هه مې نايين و ريبازين فهلسه فى ژى د راستا خودا تبلا دانا يه سه ر قى خالى.

لى يا كو پيدقى يه ل قيرى بهيته گووتن نه وه كو. هه ر وه كى گه له ك په ورودرده كارېن وه كى پياژى و جان جاك روسو و بين ديتر تاماژه پيداي و داکوكى ل سه ر كرى. پيدقيه په ورودرده و فيركرن دگهل ناستى عه قلى و هزرى يا زاروكى

دا بگونجن (٦: ص ٤٩)، و نهغه ژى بو هندى داکو زاروك بشيتن مفايى ژى وهرگرېتن نه خاسمه ل ده مې كو بابته ل ديف شيانېن وى و هه ز و نار ه زو و بين وى بن.

و يا دياره كو ل سه رده مې مه و ل چه ر خى بيست و نيكي و پشتى سه ره لدانا كومه كا گه له ك يا زانياريان و گهورېنېن بله ز د هه مې ده ليځين زانستى و ته كنه لوژى و جفاكى و راميارى و هزرى دا، مه هېچ رېكه ك بو چاره سه ريا تارېشين هه قچه رخ نينه ژبلى ب په ورودرده و فيركرنى نه بيت.

لايه نېن جودا جودايېن په يوه ندر داکوكيى ل سه ر بكارئينا نا هنده ك ده سته كه فتين ته كنه لوژيېن سه رده ميانه و ژوان ژى ده زگه هين راگه هاندنى دكهن بو تاراسته كرن و دروستكرنا بهايېن مروقى و پيشقه برنا نه ركى په ورودرده و فيركرنى

چيروك د گوڅارېن زاروكان داو ...

رووگه ه

وهرزیه، پوښتې د دمه فهكولېن و ودرکيرانېن مروقه يه تى و زانستى

ژمسه 4 بهارا ٢٠١٢

و بلندکرنا ناستی وی (۸ : ص ۶۸ , ۶۱ : ص ۷۷۲ , ۰۲ : ص ۷۴۴)، چونکی دهزگههین راگههاندنی وهکی روژنامهگهریی کاربگهریا خوه یا راستهوخو و کارامه یا ههیل سه ر هفتارا مروقی و گوهرینا وی و ئاراسته و رینماییی کرنا وان، ههروهسال سه ر لایه نین هه لچوونی و پالنه رایه تییی لنک وان (۵ : ص ۰۳۳). لهوما دبیین هندهک فه کولینین ههین ناماژهی ب گرنکیا دروستبوونا سیسته می بهایی د ژیانا مروقی دا ددهن، نه خاسمه د ژیانا زاروکی دا و ب ریکا هندهک لایه ن و دهزگههین راگههاندنی و ب تایبته کاری روژنامهگهری و ژهه میان ژی گرنکتر و کاربگه رتر رولی چیروکی یه د قی راستی دا (۹).

روژنامهگهری ب شیوهیه کی گشتی و روژنامهگهری یا زاروکان ب شیوهیه کی تایبته خودان هندهک تایبته مندیانه و یا ژهه می یا گرنکتر ره و شنبیرکرنا زاروکان و فیرکرنا وانه، چونکی ئیک ژ

وان فاکته ران دهیته هژمارتن کو کاربگه ریه کا بهرچاژ و دیار یا ههیل د روژنامهگهری زاروکان و دروستکرنا که سایه تیا وان ب ریکا ئاراسته کرن و فیرکرن و گه شه کرنا تام و چیریی لنک وان و زهنگینکرنا لایه نی زمانه وانی و کو مکرنا هژماره کا بها و

رهوشت و تیتالین جفاکی لنک وان و تیرکرنا پیداو یستیین دهروونی و جفاکی یین وان (۱۱ : ص ۸۳۳-۹۳۳).

ل سه ر قی بنه مایی یه کوفه کولین داکوکیی لسه ر هندی دکهن کو پیدقیه زاروک فیری هندهک بهایی وهکی ریزل خوه و خه لکی دی گرتن، پشکداریا ویزدانی و هاریکاربانه ل دژی رهفتارین خوهیه رستی و دژی مروقیه تییی، سه ر خوه بوون و ئه رینی بوون و شیانا پشکداری کرن د گفتگو و گهنگه شین ئا قاکه ردا، خوشه ویستی، برایه تی، ئیکسانی و دادپه روه ری، ره خنه گرتن و لیبوردنا هزری و چه نده ها بهایی ئه رینی دی بیتن، چونکی ئه ق بهایه نیشانا پابه ندیا زاروکی نه ب بنه مایی دیموکراسیه تی و ب کاربه ستن و چه سپاندنا وانه د ژیانا واقعی یا روژانه یا خودا (۷ : ص ۲۶۱)، چونکی ئه ق بهایه و سیسته می بهایی ب مه به ستا کیشانا نه خشه و پلانین پیدقی و ناماده کرنا وان بزاژ و پروگرامین گونجایی دگهل چاندنا توفی قان بهایان لده ق تاکی مروقی و

رووگه ه

وهرزیه، پویته ی د ده ته شه کولین و وهرکیرانین مروقیه تی و زانستی

ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

مسوگه رکرنا هه بوونا وان د که سایه تی و ستراکتوری قی که سایه تی دا ب گرنگ و فەر دهیته زانانین، وهکی نمونه هه ستا نه ته وهیی بو گهل و نیشتمانی خود، فیداکاری، وەرگرتنا ئه رک و بهرپرسیاره تی ژ ئالیی تاکی قه، راستی و دهستپاکی، ئابووری بوون د ژيانا نه قروکه یی دا و بیهن فرهی (۱ : ص ۱۹۱- ۶۸۳) و گرنگی دان ب تهن دروستی و رهواندروستی یا خو وهکی قوناغه کا سه ره کی و ئیکه م د ژیانی دا بو سه ره که فتنی، چونکی وهکی یا دیار و خوبایه مروقتنی هنگی دی شیتن مروقه کی ب سوود و به ره مه پینه ر و سه ره که فتی بیتن ده می کوئه و ب خویی بی عه یب بیتن یان ژی ب لایه نی کی می قه یی ساخلم بیتن ژ لایه نی جه سته یی و له شی قه، هه روه سا ژ وی ژی گرنگتر لایه نی ره وانی قه.

ل قیری دی هنده کی ل سه ر قوناغا زاروکی نیی ئاخقین. و مه ره ما مه گه نگه شه کرنا هوورکاری، یا تایبه ت ب دهستپیک یان دووماهی کا قی قوناغی نینه، چونکی زانایین سایکولوژی کوک و ته با نینن لسه ر دهستنی شان کرنا ماوی قی قوناغی، و د قی بواری دا بیروبا وهرین جودا جودا یین هه یین. لی ئه و ل قیری بو مه گرنگ ئه وه کو بزانی مه به ستا مه یا سه ره کی ئه و ما وه یه یه یی کو زاروک هیشتا نه گه هشتیه قوناغا هه رزه کاری و سنیه و شیانی خواندنا هنده ک بابته و نقیسی نی ساده یا هه ی. ئه قوناغه زورا یا هه ستیار و نازکه. فیروونا بهایان و نمونین بهرزین چاقلیکرنی و پیکه اتنا سیسته می بهایی لنک مروقی ژ قوناغا زاروکی و ل سالین د ناقبه را ۴ سالیی هه تا کو ۶ سالیی دهستپیکه تن (۲ : ص ۳۶۱)، و چه وانی قی پروسی بابته کی ئالوز و دریزخایه نه کو ژ ئالیی چه نده ها ری باز و بیردوزین په روه رده یی و دروواناسی قه هاتیه شروقه کرن.

قوناغا زاروکیی قوناغه کا گرنگه د ژيانا مروقیدا، چونکی تیدا که سایه تیا مروقی دهست ب دروستبوونی دکه تن و پیکه هیتن، و ئه ق پیکه اتنه دی بیته بناغه یه کا سه ره کی و ل هه می قوناغین دا هاتی یین ژيانا مروقی دی دگهل دا بن. زاروک د هه ر جفاکه کی دا خودان ره وشت و تیتال و بها و پیقه ر و ریکین تایبه تین ب خوه قه نه د ژیانی دا، و چه وانی سه ره ده ریی دگهل ئاراسته و هه لویت و ان رهفتارین جودا جودا یین کو بو وی دهینه پیش، ب گوتنه ک دیتر ئه و ان شیوازین تایبه تین ژیانی یان ژی کلتوری تایبه تی خوه یی هه ی کوئه م دی شیین ناقی وی بکه یین: کلتوری زاروکان (۱۱ : ص ۷۳۱). و ئه ق کلتوره هه ر وهکی مه ئامازه یی دای ژ ژیده رین جودا جودا یین وهکی خیزان، قوتا بخانه و دهزگه هین راگه هاندنی و سه رچاقه و ژیده رین دیتر قه دهیتن، و ئیک ژ فان که ره ستن کو دهزگه هین راگه هاندنی ب ریکا وی کار دکه نه سه ر دروستبوونا که سایه تیا

چیرۆك د گۆشارین زاروكان داو ...

رووگه ه

وهرزیه، بووتی د دهته فهكۆلین و وهرکیرانین مروقابه تی و زانستی

ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

مرۆقی؛ گوڤارین زاروکانه؛ ب تایبته چیرۆکین جوراوجور کو زاروک ب ریکا خواندنا وان دهست ب ئاڤا کرنا ژیرخانا هزری و کهسایه تیا خود که تن. ههلبهت ههژی ئاماژه پیکرنی یه بیژین خواندن ئیکه ژ وان شیانی کو بومرۆقی سهردهمی مه. ب تایبته پیدقی و گرنگ د هیتته هژمارتن، و ریکه که بو تیگه هشتن و په یوه ندیکرنی و ههروه سا قی تایبته نندیی بهایه کی جفاکی ژ یی هه ی چونکی که رهسته یه که بو گه شه کرن و فه گوه استنا کلتوری مرۆقی ژ به ره بابه کی بو به ره بابه ک دیتر و هه ره سا هاریکاره بو به رزکرنا ئاستی ژبانا مرۆقی و پشتته قانیکرنا په یوه ندیی جفاکی و بهیتر و کویرتر کرنا وان په یوه ندیانه (۲ : ص ۱۱) ، له وما ژ ی یا فه ره و پیدقیه مفا ژ ی بهیته وه رگرتن د بیاقین جودا جودایی ژبانا مرۆقی دا نه خاسمه د بواری په روه رده و فیرکرن و پیکه هاندنی دا (۴ : ص ۹۶) ، و ژ هه میان ژ ی گرنگتر بو زاروکانه ل دهمی کو دبیتته ئامرازه ک بو دروستکرنا ژیرخانا کهسایه تیا وان ل دهستپیکا ژبانی دا ئانکول قوناغه کا هه ستیار وه کی قوناغا زاروکی نیی دا ، چونکی خواندن روله کی گرنگ ژ ی دبیتن د گه شه کرنا ئاستی عه قلیی مرۆقی و بلندکرنا ئاستی شیانی هزری یین وی و دروستکرنا هه فسه نگی و هه ماهه نگی رهوانی و گشتی و بدهستقه ئینانا ناسنامه یه کا که سیتی و کلتوری ژ ئالیی تاکی فه کو ببیتته جهی فه خر و شانازیا مرۆقی (۱ : ص ۴۷۳) .

ب قی چه ندی نه م دی گه هینه قی راستیی کو چیرۆک وه کی ئیک ژ پیکهاتیین گوڤارین زاروکان د دهزگه هین راگه هاندنی دا جهی خویی تایبته یی هه ی د دروستکرنا چارچوو قی کهسایه تیا مرۆقی و کلتوری وی یی تاک و جفاکی دا . چیرۆکی کاریگری یا راسته وخو و تایبته یا هه ی لسه ره رفتارین بهایی یین زاروکی . پالده ره کی زاروکانه بو داهینان و گه شه کرنی ژ ئالیین هزری

و عه قلی فه . چیرۆک
کومه کا زانیاری
یا دده ته زاروکی و
دبیتته فاکته ره ک ژ
فاکته رین دروستکرنا
کهسایه تیا وی ژ
هه می لایه نانقه ،
رهوانی و جفاکی و
... هتد ، چونکی

رووگه ه

وهزیه ، پویته ی د ده ته شه کولین و
وهزیه ئین مرۆقیه تی و زانستی

ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

چيروك پرن ژ زانيارى و هزر و بيرين زانستى، ديروكى، هونهرى، ويژديى، رهوانى، و جفاكى، لهوما ژى فاكتهرهكى گرنه بويكئينا سايستهمى بهايى و رهفتاريى زاروكان.

چيروك وهكى لايهنهك ژ دهزگههين راگههاندنى كو ناراستهى هزرو بيرين زاروكان و قوتايين بچووك دهيتته كرن هندهك نارمانجين پهروهدهيى بين گرنه بديف خواه دئينيتن كو برتينه ژ :

. چيروك شيانين زمانهوانى يا زاروكى گهشه دكهتن، نهخاسمه ل دهمى وي دقئيتن قئى چيروكا خواندى بو ههقال و هوگرين خواه قه گيريتن و بيژيتن.
. چيروك شيانين تيگههشتنا زاروكى و ناستى هزرى و عهقلى يى وي گهشه دكهتن.

. چيروك دلى زاروكى خوش دكهتن و خواندنى لبر دلى وي شيرينتر دكهتن و وي فيرى هندى دكهتن چهوا مفايى ژ دهمى خواه يى نازاد وهبرگريتن.

. چيروك كومهكا زانيارى بين زانستى و هزرى بين جوراوجور دگههينيتته زاروكى.
. چيروك زاروكى فيرى كارى گوهدارى كرن و پهندوهرگرتن ژ سهر هاتى و ناريشه و ناستهنگين ژيانا راستهقينهيا مروقان دكهتن.

. چيروكى تاييهتمهنديهكا خواه يا ههى دههژاندن و نازاراندنا خيال و ويژدانا زاروكى بو هندى كوكهسين سهرهكى و لوهكى بين د چيروكى دابو خوبكهته نمونه و سيمبولين چاقلينكرنى.

. چيروك زاروك فير دكهتن يى خورت و چهلهنگ بيتن، و قيانا خهلكى دى ل دهف وي دروست بكهتن و وي ژ خوپهرهستى و تامساريى دوور بيخيتن (۱۱ : ص ۱۲۲-۲۲۲).

لهورا ژى نهرهكهكى گرنه و گران دگهقئيته سهر مى وان كهس و نقيسهرين كول دهزگههين راگههاندنى كار دكهتن و نهخاسمه نهوين نهركى نقيسينا چيروكين زاروكان يى ب ستويى وانقه، كو د نهركى خويى نيشتمانى و رهوشتى و مروقى داشياربن و ل دهمى دارشتن و نقيسينا چيروكاندا ل بيران بيتن كو پئدقى يه چيروك ب شيوه و ستاييلهكى زانستيانه بهيتته دارشتن و نقيسين.
پئدقى يه چيروك هزر و بيرهكا باش بخوفه بگريتن و ب شيوازهكى وهسا بهيتته دارشتن و پيشكهشكرن كويان جوان بيتن، و ب تاييهتى وهسا بهيتته نيشاندان كوهاندهر و پالدهرى زاروكان بيتن و سهرنجا وان بو لايى خواه رابكيشيتن، و نهوشه و زانيارى و تايديومين كو تيدا دهينه بكارهينان دگهل ناستى وان يى عهقلى و ژيى وان و فرهنگوكا مهژيى وان دا بگونجيتن، و ههروهسا گرنه ب

چيروك د گوارين زاروكان داو ...

روكهه

وهزىه، بوپتهى د دهته فهكولين و وهكيرانين مروقايتى و زانستى

ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

لايهنى زانستى و زانبارى و راستى يين وى بهينه دان، و دوماهيكا چيروكى ب رهنگه كى دلخوشكهر بهيته كوتايى پيهاتن داکو كاريگه ريه كا نهرينى و خراب نه كه ته سهر ههستين زاروكى، و وى نه كه ته مروقه كى دلشكهستى و بى هيو و ئوميد. پيدقى يه ل بيرا مه بيتن كه سايه تيين چيروكى ل دهق زاروكى هنده ك جار ان وه سا يا بهيز و كاريگه ره كوشوينا قى كاريگه رينى دوور نينه هه تا هه تايى بمينتن و نمونه زى بو قى راستى ل گه لك ژ مه يى هه ي كو قان جو ره كه سايه تيان هه تا قى ده مى ژيى مه زى ههر رهنكدانه قه يا خويا د ژيانا مه دا هه ي.

پيدقى يه چيروك بهايين په روه رده يى، مروقى، جقاكى و ئايينى يين نهرينى ل نك زاروكى دروست بكه تن. باشته كو چيروكى په يوه نديه كا راسته و خو دگه ل كلتور و فرههنگى كورده و اريا ره سن دا هه بيتن داکو نه بيته هو كاري قه ته تاندا هزرى و كربارى دنابقه را زاروكى و جقاكى دا، چونكى تنى و ههر نه ق ژيده ره. ئانكو جقاكا كورده و اري يه. كودارا كه سايه تى يا زاروكى ئا قده تن و پى دگه هينيتن. له و ما زى پشتبه ستن ب چيروكين فولكلورى يين كورده و اري - نه گه ر يين پارچين ديترين كوردستانى زى بن ههر باشه - گه لك باشته و زانستى تره ژ هندى نهم چيروك و چيقانو كين بيانى و فرههنگين خه لكى ديتر بينين و وه ربيگيرينه سهر زمانى كوردى كو پرن ژ ناقونيشان و بهايين جقاكين بيانى،

نه خاسمه ده مى نهم بزانيان شيان و پيكه اتا عه قلى و هزرى يا مروقى ل قوناغا زاروكينى وه سايه كونه شيين قان جو ره جيا و ازيان ژيك قاقير بكه تن، له و ما زى نه گه را هندى يا هه ي كو ژ بهر هه بوونا قان جو ره ناقونيشان و بهايين كو ب هزرا وى نه وه كى وان ناقونيشان و هزر و بيرو بهايانه يين كو نه و ب شيويه كى به رده و ام و روژانه ل مال و دنا ق خيزانيدا و ل قوتابخانى و كولانان و دگه ل هه قال و هوگرين خو

رووگه ه

وهرزیه، پويته ی د ده ته شهكولین و وهرکیرانین مروقايه تى و زانستى

ژماره 4 بهارا 2012

دببیتن و گوہ لی دببیتن و شاشی و ئالۆزیه کا هزری بۆ دروست دببیتن و گهلهک جاران ژى دببیته هۆکارهک بو مملانییه کا رهوانی د دل و دهروونی واندا، ژ بهر هندى چونكى هندهک یان ژى گهلهک ژ فان زانیاری و بابه تان دگهل بناغى وى یین هزری، کلتوری و رهوانی ناگونجن.

خالهک دببتر ژى کو ههژى ئاماژه پیدانی یه ئهوه ههروهکی بو مه ههمیان یا روهن و دیاره ئهوه جفاکا مه یا کوردهواری ل ههر چوار پارچین کوردستانی ب گشتی و کوردستانا مه ب تایبته جفاکهکه کوپتر ژ گوندان پینک دهیتن، ب گووته کا دببتر بههرا پتر یا ئاکنجی یین کوردستانی ژ خهلهکی گوندان پینک دهیتن، لهوما ژى ل بهر چاؤ گرتنا قى خالی د گوڤار و روژنامهین زارۆکاندا یا گرنگ و فه ره. ئاراسته یا چیرۆکان پیدقی یه قى لایه نی ژى ب خوڤه بگریتن و نابیت بهیتته پشت گوہ هاقیتن، چونکی ژ لایه کی وهکی مه ئاماژه پیدای گوند و ژيانا وى و هه می لایه نی پینقه گریدی وهکی بها و رهوش و تیتالین وى به شهکی جودا نه بوویه ژ ژیان و فه رههنگ و کلتوری زهنگینی کوردهواری، و ژ لایه کی دببتر قه نه بوونا فان جوړه جیاوازی یین و یژهیی د گوڤار و روژنامهین زارۆکاندا نابیته هۆکارهک بو هندى کول نک زارۆکین گوندی و باژیری جیاوازیه کا هزری و جفاکی و کلتوری دروست بیتن، نه خاسمه ل دژی زارۆکی گوندی کو ههست ب لاوازی و کیماسیی بکه تن ب بهراورد دگهل زارۆکی باژیری کو هندهک جاران دی ب خرابی ل سه رکه سایه تیا وان دا دشکیتن، نه خاسمه کو د ژيانا ته فرۆکه دا و زالبوونا یاسا و رینمایین یاسایی یا بوویه ته گهری هندى کو تاکى گوندی ژى بۆ گهلهک پیدقیاتین ژيانا روژانه و ب تایبته لایه نی کارگیری قه پیدقی داموده زگه هین میری یه ل باژیان وهکی کاروبارین یاسایی یین وهکی ژنهینان، دروستکرنا ناسنامهین که سایه تی، و کارتین زانیاری و وهرگرتن ل کولیژ و پهیمانگه هین جوراوجور. لهوما کارکرنا ده زگه هین راگه هاندنی بۆ نه هیلان و کیمکرنا فان جوړه جیاوازیان و ل دهستپیکه ههمیان ژى ل قوناغا زارۆکینی و ب ریکا چیرۆکین زارۆکان ئه رکه کی گرنگ و گرانی لایه نی بهرپرسیاره بۆ سه رتیخستنا پرۆسا (پینگه هاندنا جفاکی) یا سه رکه فتی و سه رده میانه کو دگهل پیدقیاتی یین قى سه رده می بگونجیتن.

- ئه نجام:

مروڤ بوونه وهرکی جفاکی و به رهه می پرۆسیسه کا ئالۆزه ب ناڤی پینگه هاندنا جفاکی و ژ کومه له کا پینکه اتان وهکی ئاراسته و بهایین جفاکی و مروڤی و رامیاری و ئایینی و ... هتد پینک دهیتن کوب ریکین جوراوجور دببته

چیرۆک د گوڤارین زارۆکان داو ...

رووگه ه

وهزیه، بویته ی د دهته فهکولین و وهرگیرانین مروڤایه تی و زانستی

ژماره 4 بهارا 2012

به شهک ژ پیکهاتا که سایه تیا مه، و ژوان ریگان ژی کارتی کرنا هندهک فاکته ریبن وهکی خیزان، قوتابخانه، هه قالین ده و روبه ر، ده زگه هین راگه هاندنی و رادیو و تهله فزیون... هتد. نه ژ ده زگه و لایه نه هه رییک د راستا خوه دا ول ده می خو دا کاردکه ته سه ر چه وانیا پیکهاتنا که سایه تیا مه هه ر ژ ده سستیکا ژیاننی هه تا مرنی.

ئییک ژوان قوناغین کو گرنگیا تاییه ت هه یه د دروستبوونا که سایه تیا مروقییدا قوناغا زارو کینییی یه کو دبیتته به ره کی سه ره کی یی بناغا که سایه تی یا مروقی؛ و ژیاننا داهاتی یا مروقی لسه ر بنه مایی که سایه تیا مروقی ژقی قوناغی یه.

چیرو کین زاروکان د گو قار و روژناما دا وهکی به ره مه کی میدیا و ده زگه هین راگه هاندنی روله کی به رچا قییی هه ی کوشان ب شاننی فاکته ریبن کومه ل سه ری تاماژه پیداین کاردکه ن بو دروستکرنا فی که سایه تی و ژ به ره سستیار بوونا فی کاری لسه ر زاروکان پیدقیه نه و چیرو کین بو زاروکان د قان گو قارا دا دهینه نقیسین گرنگیه کا باش پی بهیته دان داکو نارمانجین با شتر بده سته خو قه بینیتن.

ژندهر:

۱. ایزنک، میکل و مارک کین (۱۳۸۹). روانشناسی شناخت، ترجمه اکبر رهنما و محمد رضا فریدی. چاپ اول، ایبذ، تهران.
۲. الالوسی، جمال حسین و امیمة علیخان (۱۹۸۳). علم النفس النمو و المراهقة، مطبعة جامعة بغداد.
۳. الحسن، هشام (۲۰۰۷). طرق تعليم الاطفال القراءة و الكتابة، دار الثقافة، ط ۱، عمان.
۴. حراشة، ابراهیم محمد علی (۲۰۰۷). المهارات القرائية و طرق تدريسها بين النظرية و التطبيق، دار الخزامی للنشر و التوزیع، عمان.
۵. زهران، عبدالسلام (۱۹۷۷). علم النفس الاجتماعي، ط ۴، عالم الکتب للنشر، القاهرة.
۶. کرین، ویلیام س. (۱۳۸۹). پیشگامان روانشناسی رشد، ترجمه فرید فدایی، چاپ ۱۶، انتشارات اطلاعات، تهران.
۷. عبدالحمید، الهام (۲۰۰۴). التنشئة السیاسية فی العملية التربوية، ط ۱، مرکز المحروسة، القاهرة.
۸. علی، اسامة عبدالرحیم (۲۰۰۶). القيم التربوية فی صحافة الاطفال (دراسة فی تاثیر الواقع الثقافي)، ایتراک للنشر و التوزیع، القاهرة.

رووگه

وهرزیه، پویتهی د دمه شهکولین و
وهرکیرانین مروقیه تی و زانستی

ژماره 4 بهارا ۲۰۱۲

٩. عزيز، عمر ابراهيم (١٩٩٣). القيم السائدة في قصص الشعبية العربية و الكردية للاطفال في الكتب المطبوعة في العراق، رسالة ماجستير غير المنشورة.

١٠. الموسوي، عبدالله حسن و اخرون (٢٠٠٢). بيبلوغرافيا العلوم التربوية و النفسية، ط ١، بيت الحكمة للنشر، بغداد.

١١. الهاشمي، عبدالرحمن و الاخرون (٢٠٠٩). أدب الأطفال، فلسفة، أنواع، تدريس، دار زهران، عمان.

١٢. Baron, Robert A. , Bonne Byrne(1997). Social psychology, 8th , Allyn & Bacon. USA.

١٣. Coon, Dennis (1997). Essentials of psychology, exploration and application, 7th, Brooks/Cole pub.USA.

١٤. Fledman, Robert S. (2009). Essentials of understanding psychology, McGraw hill, 8th, USA.

١٥. Fiske , Susan T. , Shelley E. Taylor(2008). Social cognition from brains to culture, McGraw hill, 1th ed., USA.

١٦. Grandell, Thomas L. , et al(2009). Human development, 9th ed. McGraw hill., USA.

١٧. Jolley Janina M. , Mark L. Mitchell(1995). Lifespan development a topical approach, Brawn & Benchmark, USA.

١٨. Passer, Micheal W. , Ronald E. Smith(2007). Psychology , the-science of mind and behavior, 4th ed., McGraw hill, USA.

١٩. Patrson, Charlotte(2009). Infancy and childhood, McGraw hill, USA.

٢٠. Santrock , John W. (2009). Educational psychology, 4th ed., McGraw hill., USA.

چيروك د گوارين زاروكان داو ...

رووگه

وهرزيه، بويتهی د دهته فهكولين و
وهرکيرانين مرؤفاهيتی و زانستی

ژماره 4 بهارا ٢٠١٢